

Ympäristöministeriö: Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (KAISU3)

VN/14961/2024

Jyväskylän yliopiston lausunto

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

Liikenne

Maatalous

Rakennusten erillislämmitys

Työkoneet

Jätehuolto

F-kaasut

Teollisuus ja muut päästöt

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

Kulutuksen hiilijalanjälki

Julkiset hankinnat

Muut poikkisektorit

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Suunnitelmassa todetaan, etteivät ilmastotoimet ole vaikutuksiltaan yksiselitteisesti myönteisiä, vaan niihin voi välillisesti liittyä myös luonnonvarojen kulutusta ja maankäyttöön kohdistuvia paineita. Esimerkiksi kaivostoimintaan todetaan mahdollisesti liittyvän merkittäviä ympäristöriskejä, ja materiaaliaketjut ulottuvat globaalisti myös haavoittuville alueille. Suunnitelmassa todetaan edelleen, että käyttöönotettavat toimet ja teknologiat voivat aiheuttaa haitallisia vaikutuksia erityisesti luonnon monimuotoisuuteen, metsien hiilinieluihin, vesistöihin, ilmaan ja maaperään sekä ihmisten elinoloihin, hyvinvointiin ja viihtyvyyteen, ja että osa vaikutuksista kohdistuu Suomen rajojen ulkopuolelle. Suunnitelmassa todetaan myös, että sosiaalisesti oikeudenmukainen siirtymä tunnistaa, että vaikutukset voivat kasaantua haavoittuville ryhmille.

YK:n vuosittain tekemässä SDG Index -maavertailussa vuonna 2024 arvioidaan, että Suomen toiminnan kielteiset ulkoisvaikutukset ovat merkittäviä: Suomi sijoittuu vertailussa sijalle 139/167. Suomalainen kulutus aiheuttaa muualla maailmassa muun muassa ilmasto- ja typpipäästöjä sekä metsäkatoa. Tällä on paitsi ekologista vaikutusta, myös sosiaalisia vaikutuksia, jota ei ole huomioitu vaikutustenarvioinnissa. Varsinkin pienemmän tulotason maissa, ihmiset ovat usein suoraan riippuvaisia niin kutsutuista ekosysteemipalveluista. Ympäristön saastuminen ja ekosysteemien tuhoutuminen vaikuttaa paitsi luonnon monimuotoisuuteen myös suoraan ihmisten hyvinvointiin. Ilmastosuunnitelman olisi hyvä löytää yhtymäkohtia Suomen kehityspolitiikkaan vaikutusten hyvittämiseksi samalla kun kielteisiä ulkoisvaikutuksia täytyy pyrkiä määrätietoisesti vähentämään ja lieventämään.

Lisätarkastelua vaativat myös biopolttoaineiden vaikutukset. Uusiutuva polttoaine ei tarkoita päästötöntä polttoainetta ja on huolestuttavaa, että päästövähennysten saavuttaminen perustuu edelleen useilla sektoreilla siirtymään biopolttoaineisiin. Tällöin on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota biopolttoaineiden tuotannon vaikutuksiin luonnon monimuotoisuuteen. Suomessa myös edelleen luokitellaan palmuöljyn rasvahappotisle jätteeksi, mikä voi vääristää siitä valmistetun biopolttoaineen elinkaaren päästöjen laskentaa.

Muita huomioita

Suomen korkeakoulusektorilla on vahva tahtotila tukea Suomen valtion ilmastotyötä. Korkeakoulujen asiantuntemusta olisi mahdollista käyttää tähän ja tämänkaltaisiin lausuntoihin huomattavasti paremmin, mikäli lausuntokierroksia ei ajoitettaisi kesälomien ajalle. Kesälomakaudella korkeakouluilla ei ole tarpeeksi aikaa huolella valmistella ja jättää lausuntoja useita eri tieteenaloja koskeviin kysymyksiin, koska suurin osa asiantuntijoista on lomilla.

Lausunnon antaja:

Organisaatio: Jyväskylän yliopisto

Tarkennus lausunnonantajasta (yksikkö): Toiminnanohjaus

Tarkennus lausunnonantajasta arkistoa varten (asiantuntijat):

Asiantuntija Ulla Helimo